

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ СПОРТИВНИХ ІГОР З УРАХУВАННЯМ ЧИННИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

Сушко Руслана

Національний університет фізичного виховання і спорту
України

Анотації:

Проаналізовано особливості розвитку спортивних ігор за результатом відсутності українських національних збірних команд зі спортивних ігор на Олімпійських іграх 2016 року. Виявлено, що стан розвитку спортивних ігор на сучасному етапі потребує урахування впливу чинників глобалізації спорту вищих досягнень: політизації, соціалізації, професіоналізації, комерціалізації, міграції і концентрації спортсменів в кращих світових центрах підготовки і відомих лігах.

ANALYSIS OF SPORTS DEVELOPMENT PROBLEMATIC ISSUES IN VIEW OF THE FACTORS OF HIGH PERFORMANCE SPORT GLOBALIZATION Sushko

Ruslana There were analyzed the peculiarities of sports games development basing on the absence of Ukrainian sports games national teams at the Olympic Games in 2016. It was revealed that the state of sports games development at the present state requires considering the influencing factors of high performance sport globalization: politicization, socialization, professionalization, commercialization, migration and concentration of athletes in the world's best training centers and the famous leagues.

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМНЫХ ВОПРОСОВ РАЗВИТИЯ СПОРТИВНЫХ ИГР С УЧЕТОМ ФАКТОРОВ ГЛОБАЛИЗАЦИИ СПОРТА ВЫСШИХ ДОСТИЖЕНИЙ Сушко Руслана

Проанализированы особенности развития спортивных игр по результатам отсутствия украинских национальных сборных команд по спортивным играм на Олимпийских играх 2016 года. Выведено, что состояние развития спортивных игр на современном этапе требует учета влияния факторов глобализации спорта высших достижений: политизации, социализации, профессионализации, коммерциализации, миграции и концентрации спортсменов в

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Ключові слова: спортивні ігри, чинники, розвиток, глобалізація, політизація, міграція.	sports games, factors, development, globalization, politicization, migration.	лучших мировых центрах подготовки и известных лигах. спортивные игры, факторы, развитие, глобализация, политизация, миграция.
--	---	--

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями дослідження. Розвиток командних спортивних ігор за останні десятиріччя характеризується визначеними напрямками, які стосуються необхідності вдосконалення системи підготовки спортсменів, змагальної діяльності та інших чинників, що пов'язані з управлінським, організаційним, матеріально-технічними забезпеченням [1, 2, 3]. За узагальненими поглядами науковців, сучасний розвиток командних спортивних ігор є яскравим прикладом впливу чинників глобалізації на спорт вищих досягнень [4, 7, 11, 12]. Виявлення і обґрунтування проблемних питань розвитку спортивних ігор дозволить сформулювати чіткі кроки подолання існуючої кризи, адже в минулому залишились значні досягнення українських спортсменів, а фінальні турніри Олімпійських ігор 2016 року відбулися без участі збірних команд України зі спортивних ігор [5, 6, 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Впливові науковці визнають, що сучасний спорт вищих досягнень у світі набув рівня надмірних можливостей, застосовуючи новітні технології підготовки, фармацевтики, інвентарю та екіпірування [7, 11, 12]. Серед дослідників, які займаються вивченням впливу процесів глобалізації на спорт вищих досягнень, існують, доведені практичними прикладами думки, що покращити результати виступу спортсменів у спортивних іграх на сучасному етапі розвитку доцільно удосконалюючи майстерність гравців з урахуванням впливу складових глобалізації спорту: соціалізації і політизації, професіоналізації і комерціалізації, міграції і концентрації спортсменів у провідних центрах підготовки і кращих лігах світу [4, 7, 8, 10].

Мета та завдання дослідження – узагальнити особливості сучасного стану розвитку спортивних ігор, виявити проблемні питання та шляхи їх подолання.

Методи та організація дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури і мережі «Internet», педагогічний аналіз та узагальнення досвіду провідних спортсменів, тренерів і фахівців зі спортивних ігор, педагогічні спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. Педагогічний аналіз списку багаторазових олімпійських чемпіонів дав змогу дійти висновку щодо наступного – в ньому виключно спортсмени з одноосібних видів спорту та, практично, відсутні представники спортивних ігор. Специфіка спортивних ігор не дозволяє отримати спортсмену-учаснику Олімпійських ігор більше однієї олімпійської нагороди, яка в загальнокомандному заліку країн враховується як одна медаль, але і серед представників спортивних ігор є гравці, які тривалий період часу (декілька Олімпіад) змогли демонструвати найвищий рівень підготовленості та досягнень: баскетболістка Тереза Едвардс (США), учасниця п'яти Олімпіад – чотириразова олімпійська чемпіонка 1984 (Лос-Анджелес), 1988 (Сеул), 1992 (бронза Барселони), 1996 (Атланта), 2000 (Сідней); гандболіст Андрій Лавров (РФ) – триразовий олімпійський чемпіон 1988 (Сеул), 1992 (Барселона), 2000 (Сідней) і бронзовий призер 2004 року в Афінах; бразильські волейболісти Маурісіо Камарго Ліма і Джоване Фарінаццо Гавіо – учасники чотирьох Олімпіад і переможці Олімпійських турнірів 1992 (Барселона) і 2004 (Афіни). Подібні приклади є особливими і підтверджують високі можливості видатних спортсменів, але їх дуже мало, враховуючи тривалу історію

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Олімпійських ігор. Більшість спортсменів вважають найбільшим досягненням кар'єри лише участь в Олімпіаді, а в мільйонів така подія залишається неосяжною мрією.

З огляду на вищенаведені дані, вплив політизації спорту вищих досягнень набуває особливих масштабів у сучасному світі. На жаль, твердження, що спорт поза межами політики, залишається декларативним. Сьогодення не дозволяє змінити подібний стан речей через надмірну політизацію спорту взагалі, а особливо, спорту вищих досягнень.

Олімпійські ігри в Москві 1980 року бойкотували американські спортсмени через політичні непорозуміння часів «холодної війни» у відношеннях найвпливовіших країн того часу: Сполучених Штатів Америки і Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Відповіддю стали пропущені Олімпійські ігри 1984 року в Лос-Аджелесі радянськими спортсменами. Фахівці не виключають, що відсторонення російських атлетів від участі у Олімпійських іграх 2016 року в Ріо-де-Жанейро ближче до політичного рішення, ніж справжнього бажання очистити спорт від допінгу. Спортсмени високої кваліфікації до Олімпійських ігор готуються весь чотирирічний цикл підготовки, який є кращим в їх кар'єрі та повторити подібний вихід на пік спортивної форми для більшості фізично неможливо. Спорт страждає через війни, військові перевороты, тероризм, адже подібні явища призводять до знищення та руйнації спортивних арен, через небезпеку життю спортсмени втрачають можливість системних тренувань, вимушені змінювати місце проживання, інколи й громадянство. Наприклад, традиційно сильна в ігрових видах спорту, Югославія через війну на Балканах і подальший поділ держави на низку невеликих країн, певною мірою, втратила значущість у світовому баскетболі, гандболі, волейболі, хоча держави, що утворились після розподілу й досі демонструють традиційно високі результати (Наприклад, Сербія вдало виступила на Олімпійських іграх 2016 року у спортивних іграх: золото – водне поло; срібло – баскетбол (чоловіки), волейбол (жінки); бронза – баскетбол (жінки)). Визнані гравці знайшли собі роботу за професійним фахом, підписавши контракти з кращими клубами світових та європейських ліг, але величезна кількість спортсменів втратила можливість і час набуту славу для себе і своєї держави.

Відомий футбольний клуб «Шахтар» (Донецьк, Україна) вимушений через військовий конфлікт на кордоні з Росією змінити прописку тренувальної арени на Львів, втративши вірних фанатів, залишивши домівки і друзів, що не може позитивно впливати на результат. В спортивних іграх існує неофіційне поняття «домашні ігри», коли відбувається плановий тренувальний процес без впливу зовнішніх чинників на організм спортсменів (перельоти, акліматизація, харчування, покриття, відновлення). Футболісти, які захищають кольори футбольного клубу «Шахтар» (Донецьк), через відомі події втратили таку можливість.

Через анексію Кримського півострова спортсмени АР Крим постали перед вибором, що стосується зміни громадянської позиції, звичного місця тренування, помешкання та виступів на змаганнях.

Чемпіонати України з ігрових видів спорту за останні роки втратили значну кількість спортсменів-легіонерів високого рівня внаслідок складнощів із безпекою проведення змагань і фінансовим забезпеченням у період проведення антитерористичної операції. Вільну спортивну міграцію унеможливорює небезпека, коли клуб і країна не можуть гарантувати іноземним спортсменам безпечний спосіб життя і тренування в поєднанні з погіршенням економічної ситуації в країні, до якої призводять військові конфлікти.

Особливо впливовим чинником глобалізації на спорт вищих досягнень є міграція. У результаті міграції висококваліфікованих спортсменів та їх концентрації в найсильніших світових або регіональних лігах з ігрових видів спорту система підготовки і змагальної діяльності в командних спортивних іграх набула сталого розвитку [1, 8, 10, 12]. В свою чергу,

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

міграція та концентрація висококваліфікованих спортсменів призвели до необхідності стандартизації та уніфікації правил змагань, розробки регламентів зі статусу і трансферу гравців, побудови національних, регіональних і міжнародних систем із розвитку видів спорту – національних, регіональних та міжнародних федерацій [7, 8, 10]. Вивчення причин міграції спортсменів дає підстави сформулювати наступні:

- покращення фінансового становища та умов тренувального процесу;
- підвищення рівня професійної майстерності шляхом концентрації гравців у кращих центрах підготовки і провідних лігах світу;
- набуття ігрового досвіду;
- зміна спортивного громадянства для виступу на змаганнях найвищого гатунку за національну збірну, що неможливо через високу конкуренцію у власній країні;
- сімейна еміграція.

Професіоналізація одночасно є наслідком і певним стимулом міграції спортсменів. Чинники професіоналізації спорту вищих досягнень за рахунок залучення до системи змагань найкращих гравців дозволяють створити високорентабельне видовище, яке залучає до екранів телевізійних приймачів і на стадіони багаточисельну кількість вболівальників, дозволяє за рахунок контрактів на телевізійні трансляції значно підвищити бюджети спортивних клубів. Очевидний зв'язок професіоналізації та комерціалізації змагань, адже високий рівень підготовленості гравців стимулює інтерес до спортивних ігор меценатів, спонсорів, рекламодавців, що в свою чергу посилює матеріальну базу турнірів і професійних ліг, а в подальшому, надає фінансову можливість залучення кращих спортсменів, посилюючи рівень змагань через концентрацію висококваліфікованих спортсменів. З іншого боку, остаточно не вирішеними залишається низка принципів питань, які стосуються застосування допінгу в професійному спорті, форсуванні підготовки молодих спортсменів з метою більш швидкого досягнення максимальних результатів. Значущою стає різниця в аматорському та професійному спорті в матеріально-технічному, фінансовому та науково-методичному забезпеченні, що не сприяє зросту зацікавленості в заняттях конкретним видом спорту широких верств населення.

Також важливу роль у процесі розвитку командних спортивних ігор у глобальному вимірі відіграють процеси інформатизації, що дають можливість вільного доступу до наукових і методичних ресурсів. Використання мережі «Internet» дозволяє тренерам і спортсменам швидко отримати необхідну інформацію, яка стосується як новітніх науково-методичних розробок у системі підготовки висококваліфікованих спортсменів, так і оперативну інформацію про стан команди суперника: склад команди, тактичні схеми ведення гри, результативність в останніх іграх та ін. Крім цього, сучасний рівень інформатизації суспільства є значущим чинником впливу на підготовку і змагальну діяльність висококваліфікованих спортсменів. Найбільш вагомими складовими є сприяння географічній мобільності спортсменів і тренерів для якісної передсезонної підготовки, застосування ефективних експрес-методик вивчення основ мови країни, в якій має намір продовжити вдосконалення спортсмен (у більшості випадків, слабкий рівень мовної підготовки є лімітуючим чинником стосовно потрапляння до складу команди і подальшого вдосконалення), можливість дистанційного вивчення кращих світових і регіональних зразків діяльності менеджменту провідних клубів або національних федерацій (асоціацій).

Шляхи практичної реалізації таких питань полягають у вивченні передового світового педагогічного досвіду практичної підготовки, застосування найбільш ефективних технологій і методик для участі команд в офіційних змаганнях національного та міжнародного рівнів.

Висновки.

1. Аналітичне узагальнення вищевикладеного дозволяє констатувати, що проблемними питаннями розвитку спортивних ігор з урахуванням чинників глобалізації спорту вищих досягнень є наступні: визначення принципів подальшого розвитку спортивних ігор у системі відповідних національних федерацій; розробка та формування сучасних теоретичних моделей розвитку спортивних ігор; доповнення існуючих систем підготовки висококваліфікованих спортсменів ефективними інноваційними технологіями і методиками.

2. Визнання існуючого впливу чинників глобалізації (політизації, соціалізації, професіоналізації, комерціалізації, міграції та концентрації спортсменів) дозволить сформулювати якісні методичні підходи і практичні технології формування навчально-тренувального та змагального процесів з метою подолання існуючої невідповідності в спортивних іграх: переможних традицій у минулому і невдалих результатів сьогодення.

Перспективи подальших досліджень ґрунтуються на необхідності формування національних моделей розвитку спортивних ігор з урахуванням чинників глобалізації спорту вищих досягнень.

Список використаних літературних джерел

1. Борисова О.В. Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине (на материале тенниса): [монография] / О.В. Борисова – К.: Центр учебной литературы. – 2011. – 312 с.
2. Дорошенко Э.Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: [монография] / Э.Ю. Дорошенко. – Запорожье, ООО Липс, 2013. – 436 с.
3. Костюкевич В. Модельно-целевой подход при построении тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле / В. Костюкевич // Наука в Олимпийском спорте. – 2014. – № 4. – С. 22-29.
4. Кыласов А.В. Идея олимпизма в контексте глобализации / А.В. Кыласов // Вестник спортивной науки. – 2009. – № 6. – С. 64-66.
5. Мітова О.О. Сучасні тенденції розвитку волейболу: методичні рекомендації для студентів, викладачів, тренерів / О.О. Мітова, Я.В. Малойван, О.А. Кіреєв. – Дніпропетровськ: ДДФКіС, 2012. – 34 с.
6. Ніколаєнко В.В. Особливості розвитку футболу на сучасному етапі / В.В. Ніколаєнко, О.В. Байрачний // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 17-20.
7. Платонов В. Организационно-управленческие модели совершенствования системы подготовки спортсменов высокой квалификации в условиях политизации и коммерциализации олимпийского спорта / В. Платонов, Т. Есентаев // Наука в олимпийском спорте. – 2015. – № 1. – С. 19-26.
8. Поли Р. Глобализация спорта (на примере футбола) / Р. Поли // Наука в олимпийском спорте. – 2013. – № 4. – С. 52-57.
9. Сушко Р.О. Тенденції розвитку українського баскетболу за результатами виступу чоловічих збірних команд у чемпіонаті Європи 2012 року / Р.О. Сушко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – 2013. – Випуск 107, том 1. – С. 327-330.
10. Сушко Р. Глобалізація в сучасному світі та її вплив на спорт вищих досягнень / Р. Сушко, Е. Дорошенко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – № 2. – С. 140-146.
11. Chung J. Globalization, media imperialism and south Korean sport / J. Chung, S. Hwang, D. Won // International journal of the history of sport. – 2015. – Volume 32, Issue 3. – P. 494-498. doi:10.1080/09523367.2015.1004887
12. Huang F. Globalization and the governance of Chinese sports: the case of professional basketball / F. Huang, F. Hong // International journal of the history of sport. – 2015. – Volume 32, Issue 8. – P. 1030-1043.